

UDK: 343.9:343.91-053.5/.6(497.11)"2006/2023"

316.624-053.5/.6(497.11)"2006/2023"

343.61(497.11)"2006/2023"

doi: 10.5937/crimen2502198I

PREGLEDNI NAUČNI RAD

PRIMLJEN/ PRIHVAĆEN 8.4.2025 / 30.8.2025.

*Aleksandra Ilić**

IZABRANI FENOMENOLOŠKI ASPEKTI NASILNIČKOG KRIMINALITETA MALOLETNIKA U SRBIJI SA POSEBNIM OSVRTOM NA TEŠKA UBISTVA

Apstrakt: Dominantna javna slika maloletničkog kriminaliteta podrazumeva narativ o stalnom porastu stope kriminaliteta maloletnika i sve nasilnijim krivičnim delima koja čine mladi. U cilju razmatranja osnovanosti takvog stava iz fenomenološkog ugla, autor analizira dostupne statističke podatke u Srbiji o različitim aspektima maloletničkog kriminaliteta iz pravosudnih evidencija u osamnaestogodišnjem periodu, od 2006. do 2023. godine. Polazna tačka u bavljenju ovim pitanjem je analiza fenomenologije ukupnog maloletničkog kriminaliteta a prevashodno utvrđivanje zakonitosti u njegovom ispoljavanju. Rezultati analize učestalosti ukupnog maloletničkog kriminaliteta predstavljaju osnov za detaljniju analizu stanja i dinamike jedne forme nasilničkog maloletničkog kriminaliteta: krivičnih dela protiv života i tela. Teško ubistvo, kao jedno od dela iz grupe krivičnih dela protiv života i tela, je detaljno obrađeno s obzirom na podstaknutu javnu debatu u vezi sa načinom tretiranja maloletnih učinilaca ovakvih dela ali i u kontekstu slučaja Ribnikar koji je ponovo aktuelizovao problematiku spuštanja starosne granice krivične odgovornosti. Longitudinalno praćenje i utvrđivanje statike i dinamike teškog ubistva u slučaju maloletnika važno je za nastavak debate o budućim pravcima razvoja maloletničkog krivičnog prava.

Ključne reči: fenomenologija, maloletnici, nasilnički kriminalitet, krivična dela protiv života i tela, teško ubistvo;

1. UVOD

Krivična dela koja čine maloletnici su uvek u fokusu javnosti. Iako je udeo maloletničkog kriminaliteta u ukupnoj strukturi kriminaliteta mali, često dela koja učine osobe ispod granice punoletstva proizvode snažnu emocionalnu reakciju javnosti. To su dela koja značajno uznemiruju publiku i uvek aktiviraju stalno prisutnu, latentnu moralnu paniku. Posebnu reakciju javnosti izazove vest o tome da je maloletnik izvršio neko nasilničko krivično delo odnosno kada se dovede u vezu

* Univerzitet u Beogradu – Fakultet bezbednosti, aleksandra.ilic@fb.bg.ac.rs, ORCID 0000-0001-7298-2347.

sa nekim aktom nasilja, bez obzira da li se radi o delima koja se često u medijima nazivaju „vršnjačkim nasiljem” ili je u pitanju ispoljavanje nasilja u nekim drugim okolnostima. U javnom diskursu se maloletnički kriminalitet opaža kao brutalno nasilnički odnosno kao plod mladalačke impulsivnosti i nepromišljenosti.¹

Dominantna medijska slika mladih je negativno određena, oni se doživljavaju kao stalno preteća opasnost po funkcionisanje društva što čini vladajući narativ još od prvih, u literaturi obrađenih, slučajeva moralne panike.² Mladi se uglavnom analiziraju u negativnom kontekstu i ne treba da se dogodi tako dramatična stvar kao što je činjenje teškog krivičnog dela da se javnost ponovo zainteresuje za problematiku suzbijanja „sve izraženijeg nasilja mladih”. Pored karakteristične medijske slike, uobičajeno je i da odrasli neadekvatno percipiraju nestasluke mladih zbog poznatog „generacijskog jaza” pa s jedne strane odrasli kao da zaborave na sopstvene nesporazume sa odraslima kad su bili mladi.³ Kriminalna statistika ipak ne pruža potvrdu dominantnog stava o kriminalitetu mladih, dela koja čine maloletnici su prisutna u sve manjem broju kako na globalnom tako i na nacionalnim nivoima. Ipak, to ne znači posebno kada se dogodi delo koje uznemiri javnost i u potpunosti usmeri reakciju različitih aktera socijalne kontrole, kako formalne tako i neformalne, na tačno određeni način i ne ostavljajući prostor za drugačiju analizu onoga što se dogodilo.

Jedan od primera su masovne pucnjave u školama u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) i pogrešan utisak u javnosti da je kriminalitet maloletnika alarmantan i u stalnom porastu. Stvarnost je ipak drugačija jer su već krajem 1990-ih, ubistva povezana sa školama bila u opadanju – trend koji se nastavlja do danas.⁴ Kod nas se desio jedan takav slučaj – masovna pucnjava u Osnovnoj školi Ribnikar u maju 2023. godine. Taj događaj je pokrenuo lavinu reakcije na različite načine i otvorio neka pitanja koja se tiču kontrole i suzbijanja nasilja u maloletničkom i dečijem uzrastu. Taj događaj je bio okidač za novu aktivaciju moralne panike u vezi s nasilnošću mladih. Bitna razlika u odnosu na ranije moralne panike je to što je priča o agresivnosti dece i omladine dobila neku novu dimenziju.⁵ Nivo uznemirenosti celog društva a posebno pojedinih kategorija stanovništva, poput roditelja dece školskog uzrasta, dostigao je ogromne razmere. U takvim okolnostima javljali su se različiti, često ekstremni i nesprovodivi predlozi za „rešavanje” problema. Deo stručne javnosti je takođe izašao sa određenim predlozima među

- 1 B. Simeunović-Patić /2018/, Maloletničko prestupništvo i mladi u medijskim prezentacijama, u: *Kaznena reakcija u Srbiji – VIII deo*, Beograd, p. 215.
- 2 Osnovu za svako razmatranje moralne panike u vezi s mladima postavio je Stenli Koen (Steenly Cohen) koji je posebno obradio fenomen motociklista i rokera (*mods and rockers*) i koji je u engleskoj javnosti tretiran kao oblik adolescentne devijacije rezervisan za omladinu koja je pripadala radničkoj klasi. A. Ilić /2017/, *Mediji i kriminalitet: kriminološki aspekti*, Beograd, p. 79.
- 3 M. Škulić, I. Stevanović /2024/, Osnovni oblici krivičnog pravnog reagovanja na maloletničku delinkvenciju u doktrinarnom i uporednopravnom smislu, u: *Deca i maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela – zakonodavni i institucionalni odgovor*, Banja Luka, Beograd, p. 197.
- 4 J. A. Fox, M. Rocque, C. Posick /2014/, Juvenile Violence, in: *The Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, p. 2793.
- 5 A. Ilić /2024/, Medijska slika maloletničke delinkvencije, u: *Mediji, kazneno pravo i pravosuđe*, Beograd, p. 191.

kojima se našao i onaj za spuštanje starosne granice krivične odgovornosti sa 14 na 12 godina za sva ili alternativno samo za krivična dela sa elementima nasilja, dok se u pogledu „krivično neodgovorne“ dece predlaže uvođenje nekog vida roditeljske krivične odgovornosti za njihov delikt.⁶ Takav pristup je, između ostalog, i reakcija na drugačije viđenje te problematike u stručnoj javnosti odnosno dovođenje u pitanje opravdanosti jačanja represije, posebno potencijalno širenje kruga lica koja mogu da budu obuhvaćena krivičnopravnom reakcijom do čega bi dovelo snižavanje starosne granice krivične odgovornosti. U prilog tom drugačijem viđenju stoji nekoliko ključnih argumenata: pitanje psiho-fizičke i socijalne (ne)zrelosti maloletnika, zahtevi međunarodnih dokumenata kojima se postavljaju standardi postupanja u najboljem interesu deteta i neka komparativna rešenja, trendovi i struktura kriminaliteta maloletnika u Srbiji kao i svrha krivičnopravnog reagovanja na kriminalitet maloletnika.⁷ Činjenica je da pojedini slučajevi, ma koliko bili ekstremni i sa veoma teškim posledicama, ne mogu tek tako biti pokretač takvih krupnih promena. Veoma ozbiljna debata, u okvirima koje postavlja materijalno maloletničko krivično pravo⁸, bi morala da prethodi bilo kakvim predlozima za izmenu postojećeg zakonodavstva u pogledu starosne granice krivične odgovornosti. Svakako bez obzira na to, neophodno je razvijati odgovarajuće preventivne strategije za suzbijanje maloletničkog kriminaliteta koje bi imale širi društveni značaj odnosno podrazumevale bi delovanje na određene činioce u široj zajednici.⁹

Osnovna ideja ovog rada je da pruži uvid u fenomenološke aspekte nasilničkog kriminaliteta maloletnika kroz analizu krivičnih dela protiv života i tela u osamnaestogodišnjem periodu, od 2006. do 2023. godine na osnovu podataka iz pravosudnih evidencija koje svake godine objavljuje Republički zavod za statistiku (u daljem tekstu: RZS) sa posebnim akcentom na krivično delo teško ubistvo koje je detaljno obrađeno u svim fazama postupka, od krivične prijave preko optuženja do osude. S obzirom da su dva najvažnija zakona za analizu ove problematike stupila na snagu 01. januara 2006. godine: Krivični zakonik¹⁰ (u daljem tekstu: KZ) i Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica¹¹ (u daljem tekstu: ZMUKD), izabrana je ta godina kao početna. Do momenta pisanja ovog rada nisu objavljeni podaci za 2024. godinu tako da se fenomenološka analiza završava sa 2023. godinom koja je, s obzirom na tragične događaje, na neki način simbolična.

6 V. Bajović /2024/, U prilog snižavanja starosne granice krivične odgovornosti – drugačiji pogled na „večitu dilemu“, *Crimen*, № 1, p. 102.

7 S. Čopić /2023/, Snižavanje starosne granice krivične odgovornosti: večita dilema?, *Crimen*, № 3, p. 237.

8 M. Škulić /2015/, Reforma maloletničkog krivičnog prava u Srbiji, u: *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*, Beograd, p. 40.

9 G. Ayano et al. /2024/, Risk and protective factors of youth crime: An umbrella review of systematic reviews and meta-analyses, *Clinical Psychology Review*.

10 Krivični zakonik („Službeni glasnik RS“, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024).

11 Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica („Službeni glasnik RS“, broj 85/2005).

2. OPŠTI OSVRT NA KARAKTERISTIKE NASILNIČKOG KRIMINALITETA MALOLETNIKA

Kako bi se stekao potpuniji uvid u specifičnosti maloletničkog kriminaliteta nasilničkog tipa u Srbiji a posebno uočene trendove u vezi sa tim, učinjen je kraći osvrt na neke opšte karakteristike maloletnih učinilaca nasilničkih krivičnih dela posmatrano u globalnim okvirima. Neka od najnovijih istraživanja izdvojila su niz faktora koji pogoduju činjenju nasilničkih krivičnih dela od strane maloletnika a koji oblikuju i karakteristike maloletnih učinilaca tih dela.¹² S tim u vezi, ubistva koja čine maloletnici češća su u područjima delovanja različitih kriminalnih bandi a posebno organizovanih kriminalnih grupa pri čemu se takođe ističe okolnost dostupnosti maloletnicima vatrenog oružja. U tom smislu pojedine studije sugerišu važnost detektovanja određenih geografskih „žarišta“ ili grupa visokog rizika kako bi se efikasno smanjila stopa ubistava u ciljanim područjima. Neka ranija istraživanja ukazala su na određene faktore rizika koji se vezuju za period detinjstva poput ispoljene impulsivnosti, niskog nivoa školskog postignuća, antisocijalnih roditelja, određenih metoda vaspitavanja kojima su podvrgnuti u porodici, zatim prisutnog zlostavljanja u porodici i mnogi drugi.¹³

Dostupne studije o karakteristikama maloletnih učinilaca nasilničkih krivičnih dela ukazuju na to da su mladi ljudi skloniji da učine ubistvo u saučesništvu s drugima, posebno ako su učinioci osobe ženskog pola ili mlađi od 16 godina. Generalno, verovatnoća da maloletnici učine ubistvo u saučesništvu povećava se sa socijalnom distancom odnosno u takvim situacijama češće maloletnici čine ubistvo u odnosu na strance nego poznate žrtve, bez obzira na pol prestupnika.¹⁴ Maloletnice su sklonije da izvrše ubistvo prema članovima porodice dok su maloletnici skloniji da ubiju strance.¹⁵ Prema jednoj australijskoj studiji u najvećem procentu (oko 90%) dela čine osobe muškog pola, najviše uzrasta 16-17 godina. Takođe, povratnici su zastupljeni u otprilike trećini slučajeva. U polovini slučajeva učinioci su delovali sami dok su u slučaju saučesništva uglavnom činili dela zajedno sa punoletnim licima. Najčešći načini izvršenja ubistva su ubadanje nožem i korišćenje fizičke snage (prebijanje). U nešto manje od polovine slučajeva žrtve su poznanici i prijatelji, u trećini se radi o strancima i u jednoj petini slučajeva u pitanju su članovi porodice.¹⁶ U literaturi se takođe ističe da su ubistva u kojima učestvuju mladi obično rezultat sukoba između stranaca, prijatelja ili poznanika. U tom smislu, što je učinilac mlađi, veći je procenat žrtava koje su ili stranci ili poznanici.¹⁷

12 UNODC /2023/, Homicide and Youth, Results from the UNODC Global Study on Homicide 2023, p. 8 https://www.unodc.org/documents/youth/Homicide_Youth_Factsheet_Final_Version.pdf.

13 D. P. Farrington /2025/, Prediktori nasilnih mladih prestupnika (prevod dela: Predictors of Young Offenders), u: *Kriminalitet maloletnika: izbor tekstova*, Beograd, p. 78–85.

14 S. Bricknell, W. Bryant /2018/, *Co-offending among young homicide offenders in Australia*, *Statistical Bulletin* no. 12, Canberra.

15 F. J. Gerard, K. D. Browne, K. Whitfield /2015/, Gender comparison of young people charged with murder in England and Wales, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*.

16 S. Bricknell, W. Bryant, *op. cit.*

17 C. Carcach /1997/, Youth as Victims and Offenders of Homicide, *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice* series no. 73, Canberra.

U kontekstu polne zastupljenosti, nesporno je da su, kako statistički gledano tako i u vezi sa rezultatima studija samoopuživanja, maloletnici daleko prisutniji kao učinioci krivičnih dela generalno pa tako i kad su u pitanju nasilnička krivična dela. Ipak pomenute studije optuživanja ukazuju da, iako devojke ređe krše zakon, razlika između broja muških i ženskih učinilaca nije tako upadljiva kako statistika prikazuje pa se čak može pronaći tvrdnja u literaturi da devojke sve više čine teža dela ali svakako u nižoj stopi od muškaraca. U svakom slučaju stopa prestupništva kod maloletnica dostiže vrhunac znatno ranije nego kod momaka i zatim kreće u spuštanje a ta tendencija se nastavlja i u odraslom dobu.¹⁸

2.1. Maloletnički nasilnički kriminalitet – uporedni statistički podaci

Prema podacima šestog izdanja Evropske zbirke podataka o kriminalitetu i krivičnom pravosuđu (*European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*)¹⁹ prosečan procenat osuđenih maloletnika u ukupnom broju osuđenih je oko 5% ili malo niži u većini zemalja.²⁰ S druge strane, Engleska i Vels (42%), Francuska (22%) i Turska (21%) pokazuju veoma visok udeo maloletnika. Visok udeo maloletničkog kriminaliteta zabeležen je i u Holandiji (9,4%) i Austriji (10,0%). U slučaju teških napada, prosečan udeo maloletnih prestupnika bio je 5,2%, dok je Nemačka (15,7%) znatno iznad ovog proseka. Za seksualne napade prosek je oko 10% dok je najveći udeo osuđenih maloletnika za takva dela bio u Češkoj (24,5%) i Švajcarskoj (19,2%). Prosečan udeo maloletnika osuđenih za razbojništva bio je visok u poređenju sa većinom drugih krivičnih dela (16%). U slučaju pojedinih država znatno prevazilazi pomenuti prosek: Austrija (34%), Švajcarska, Engleska i Vels i Mađarska (sve po 28%).

Kad su u pitanju SAD, tokom tri decenije dugog perioda, od 1967. do 1996. godine, umešanost maloletnika u činjenje nasilničkih krivičnih dela se značajno povećala.²¹ Poslednjih godina došlo je do opšteg smanjenja stope većine oblika maloletničkog kriminaliteta ali je uočeno povećanje kada je u pitanju češća upotreba vatrenog oružja od strane mladih.²² Procenjeni broj hapšenja maloletnika zbog nasilničkih krivičnih dela, koja uključuju ubistva, razbojništva i teške napade, opao je od sredine 2000-ih. Do 2020. godine, broj hapšenja zbog nasilničkih krivičnih dela u kojima su učestvovali mladi dostigao je novi minimum, 78% ispod vrhunca iz 1994. godine i polovinu broja

18 J. Muncie /2025/ Kriminalitet maloletnika – predstavljanje, diskursi i podaci (prevod dela: Youth crime: representations, discourses and crime), u: *Kriminalitet maloletnika: izbor tekstova*, Beograd, pp. 47, 48.

19 M. F. Aebi *et al.* /2021/, Key Findings of the European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2021 Sixth edition, Series UNILCRIM 2021/4 <https://wp.unil.ch/europeansourcebook/publications/european-sourcebook-6th-edition-key-findings/>.

20 U međuvremenu je objavljeno i preliminarno sedmo izdanje Evropske zbirke podataka o kriminalitetu i krivičnom pravosuđu u kojem se ne nalaze podaci za sve države pa je prosečni udeo maloletnika viši, oko 6%. Prema tim podacima, iznadprosečni udeo maloletničkog kriminaliteta je u Švajcarskoj (11,7%), Holandiji (10,8%), Švedskoj (9,5%) i još nekim državama. M. F. Aebi *et al.* /2024/, Key Findings of the European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, Seventh edition, Series UNILCRIM 2024/3, <https://wp.unil.ch/europeansourcebook/printed-editions-2/7th-edition-preliminary-publication/>.

21 E. Hickey /2003/, Juvenile offenders, in: *Encyclopedia of murder and violent crime*, Fresno, p. 262.

22 B. Lantz, K. G. Knapp /2024/, Trends in Juvenile Offending: What you need to know, *Council of Criminal Justice*, <https://counciloncj.org/trends-in-juvenile-offending-what-you-need-to-know/#5>.

nego 10 godina ranije. Maloletnici muškog pola su činili 80% svih hapšenja maloletnika zbog nasilničkih krivičnih dela u 2020. godini, pri čemu je njihov udeo u hapšenjima zbog ubistava (92%) i razbojništava (88%) bio mnogo veći. Mladi uzrasta 16–17 godina činili su više od polovine (55%) svih hapšenja maloletnika zbog nasilničkih krivičnih dela dok se posebno ističe njihov udeo u ubistvima (76%).²³

Broj ubistava učinjenih od strane maloletnika povećan je za 65% tokom 2022. godine u odnosu na 2016. godinu. U apsolutnim brojevima to izgleda ovako: 315 ubistava u 2016. godini i 521 ubistvo u 2022. godini. U poređenju sa drugim nasilničkim krivičnim delima, u pogledu ubistva dešava se najveća procentualna promena tokom tog perioda. Međutim, s obzirom na relativno mali broj ubistava koja se čine u poređenju sa brojem napada i razbojništava, procentualna promena je rezultat ipak manjih odstupanja.²⁴

Projekcija regionalnih trendova ubistava zasnovana na starosnom sastavu stanovništva pokazala je da će svi regioni doživeti smanjenje stope ubistava, sa izuzetkom Afrike, gde će stopa učinjenih ubistava od strane maloletnika nastaviti da raste do sredine 2030-ih, kada će početi da opada.²⁵

3. MALOLETNIČKI NASILNIČKI KRIMINALITET U SRBIJI – OPŠTE FENOMENOLOŠKE KARAKTERISTIKE

Osnovno pitanje na koje treba dati odgovor u kontekstu stalno prisutne zabrinutosti javnosti zbog percepcije nasilnosti mladih podrazumeva utvrđivanje stvarnih razmera nasilničkog kriminaliteta maloletnika. Jedan od bitnih, iako ne jedini, pokazatelj toga u kolikoj meri je nasilje maloletnih osoba prisutno i da li stvarno možemo da izvedemo zaključak koji se u javnom diskursu nameće kao nesumnjiv, jeste zvanična statistika koju vode pravosudni organi.

Kako bi se stekao potpuniji uvid u stanje nasilničkog maloletničkog kriminaliteta potrebno je ukratko analizirati situaciju u pogledu ukupnog maloletničkog kriminaliteta. Za razliku od analize jednog aspekta nasilničkog maloletničkog kriminaliteta koja sledi (krivična dela protiv života i tela) i posebno fenomenološke analize teškog ubistva, koja će biti detaljnija, na ovom mestu će se istaći samo podaci o ukupnim krivičnim prijavama i njihovom trendu tokom celog posmatranog perioda.

U tom smislu, u analiziranom periodu od 2006. do 2023. godine, može se uočiti trend opadanja ukupnog broja krivičnih prijava protiv maloletnika koji je u najvećoj meri bio postepen da bi se u poslednjoj trećini praćenih godina ukupan godišnji broj krivičnih prijava značajno smanjio. Ukoliko se samo posmatra poslednja decenija ovoga veka, očigledni su trendovi koji se pre svega ogledaju, ne u povećanom broju učinjenih krivičnih dela već u promenjenoj strukturi krivičnih dela učinjenih od strane maloletnih učinioca.²⁶

23 C. Puzzanchera /2022/, *Juvenile Justice Statistics, National Report Series Fact Sheets, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs* <https://ojdp.ojp.gov/publications/trends-in-youth-arrests.pdf>.

24 B. Lantz, K. G. Knapp, *op. cit.*

25 UNODC, *op. cit.*, p. 9.

26 I. Stevanović /2024/, *Normativni okvir i adekvatnost reakcije na kriminalitet maloletnika, u: Kaznena politika i adekvatnost reakcije na kriminalitet*, Beograd.

Tabela 1. Krivične prijave podnete protiv maloletnika u periodu 2006-2023²⁷

Godina	Ukupan broj krivičnih prijava	Godina	Ukupan broj krivičnih prijava
2006	3041	2015	3355
2007	3434	2016	3643
2008	4085	2017	3465
2009	3497	2018	2744
2010	3747	2019	2903
2011	4323	2020	2524
2012	3913	2021	2513
2013	3844	2022	2410
2014	3110	2023	2598

Na osnovu navedenih podataka uočava se da u 2008. godini broj krivičnih prijava značajno skače i dostiže cifru od 4085 prijava da bi se u 2009. godini spustio na nivo iz 2007. godine (ukupno 3497 prijava).²⁸ Uz oscilacije (značajniji skok 2011. godine) održava se prosečan broj prijava do 2018. godine kada ukupan broj pada ispod 3000 (ukupno 2744 prijave). Specifična situacija se registruje 2020. godine²⁹ kada se dešava značajniji pad broja krivičnih prijava (ukupno 2524) što se donekle može dovesti u vezu sa sveopštom situacijom odnosno pandemijom COVID-19 virusa, iako ta okolnost zavređuje da bude posebno analizirana. Taj trend se nastavlja i poslednjih godina pa je tako tokom 2021. godine zabeležen sličan broj krivičnih prijava, ukupno 2513, u 2022. godini nešto manje – 2410 prijava, a poslednje posmatrane godine registrovano je 2598 prijava.³⁰

Kao potvrda konstatacije da je trend maloletničkog kriminaliteta imao karakteristike blagog pa značajnijeg opadanja treba da posluži analiza prosečnog broja krivičnih prijava u tri različita potperioda. U prvom (2006-2011) prosečan broj prijava je bio 3.687, u narednom (2012-2017) je bilo 3.555 prijava, i u poslednjem (2018-2023) znatno manji, 2.615 prijava.

Na pad stope kriminaliteta može da utiče niz preventivnih faktora kao rezultat primene različitih kriminalno-političkih mera ali ne treba zanemariti ni opštu demografsku situaciju, pad nataliteta pre svega ali i proces migracija. Ta analiza svakako nije predmet rada ali zavređuje da joj se posveti odgovarajuća pažnja u stručnoj i naučnoj literaturi. Ipak, to ne utiče na formulisanje osnovnog zaključka u pogledu razmera sveukupnog kriminaliteta maloletnika. Na to se nadovezuje pitanje razmera nasilničkog kriminaliteta maloletnika i kako stoje stvari kada je taj oblik kriminaliteta u pitanju odnosno da li je opšti trend kretanja maloletničkog kriminaliteta zahvatio i nasilnički ili su stvari drugačije. Odgovor na to pitanje pružiće analiza izdvojenih statističkih podataka koji se odnose na taj segment.

27 Izvor: Republički zavod za statistiku – Godišnja saopštenja.

28 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2017 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20181192.pdf>

29 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211194.pdf>

30 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2023, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20241181.pdf>.

3.1. Fenomenološki aspekti krivičnih dela protiv života i tela – maloletni učinioci

Iako su krivična dela protiv života i tela samo jedan aspekt ispoljavanja nasilničkog kriminaliteta, bitno je da se sagleda njihovo kretanje u posmatranom periodu radi sticanja jedne šire slike problema a pre stavljanja fokusa na konkretno krivično delo – teško ubistvo. Ta dela su i najviše u fokusu medija jer se javnost posebno zainteresuje za slučajeve ubistva ili telesnog povređivanja onda kada postoji sumnja da je maloletnik bio umešan. Neki autori (John Dilullo) su otišli toliko daleko da su maloletne učinioce nasilničkih krivičnih dela nazivali „superpredatorima“ kao moralno osiromašenim mladim ljudima³¹ da bi to posledično vodilo i ka dehumanizaciji pripadnika označene kohorte maloletnika kroz negiranje ljudskih osobina i upoređivanje sa životinjama.³²

Fenomenologija nekog oblika kriminaliteta podrazumeva analizu njegove specifične statike, dinamike i karakteristika. Statika i dinamika se prevashodno proučava na osnovu analize statističkih podataka o izabranom obliku kriminaliteta koja se pod određenim uslovima i u određenim slučajevima može upotpuniti podacima o tamnoj brojci kriminaliteta zahvaljujući metodama za izučavanje tamne brojke.

Tabela 2: Krivična dela protiv života i tela (krivične prijave, optuženja i osude) – maloletni učinioci u periodu 2006–2023³³

Godina	Krivična dela protiv života i tela (krivične prijave – apsolutni broj i udeo u ukupnom broju prijava)	Krivična dela protiv života i tela (optuženja– apsolutni broj i udeo u ukupnom broju optuženja)	Krivična dela protiv života i tela (osude – apsolutni broj i udeo u ukupnom broju osuda)
2006	436 (14,3%)	309 (13,6%)	212 (13,5%)
2007	432 (12,6%)	421 (16,8%)	318 (15,9%)
2008	592 (14,5%)	388 (13,7%)	321 (14,4%)
2009	461 (13,2%)	369 (15,0%)	275 (14,5%)
2010	482 (12,9%)	278 (12,6%)	208 (12,7%)
2011	582 (12,1%)	381 (12,1%)	289 (12,6%)
2012	451 (10,8%)	317 (10,8%)	263 (11,4%)
2013	404 (11%)	364 (11,0%)	282 (10,6%)
2014	316 (9%)	227 (9,0%)	184 (9,0%)
2015	414 (10,2%)	259 (10,2%)	197 (10,2%)
2016	535 (14,7 %)	258 (10,3%)	205 (10,1%)
2017	510 (14,7%)	223 (11,2%)	185 (11,3%)
2018	452 (16,5 %)	206 (11,1%)	174 (11,2%)
2019	440 (15,2 %)	213 (10,6%)	172 (10,3%)
2020	349 (13,8%)	194 (11,1%)	151 (12,2%)
2021	349 (13,9%)	226 (12,9%)	181 (13,1%)
2022	360 (14,9%)	212 (13,1%)	178 (14,7%)
2023	403 (15,5%)	249 (13,3%)	210 (14,4%)

31 L. P. Moriearty /2010/, Framing Justice: Media, Bias, and Legal Decisionmaking, *Maryland Law Review*, № 4, p. 864.

32 J. M. O'Toole, R.M. Fondacaro /2017/, When School-Shooting Media Fuels a Retributive Public: An Examination of Psychological Mediators, *Youth Violence and Juvenile Justice*, № 2, pp. 156, 157.

33 Izvor: Republički zavod za statistiku – Godišnja saopštenja

U tabeli 2 je dat pregled apsolutnog broja krivičnih prijava, optuženja i osuda za krivična dela protiv života i tela u odnosu na maloletnike, po godinama od 2006. do 2023. godine. Takođe, unete su i relativne brojke o udelu pomenutih podataka u ukupnom broju svih krivičnih dela učinjenih od strane maloletnika, takođe po godinama i fazama krivičnog postupka.

Što se tiče analize apsolutnih pokazatelja, broj krivičnih prijava je oscilirao pa je najmanje registrovano 2014. godine (316) a najviše 2008. godine (592). Preko 500 krivičnih prijava je zabeleženo tokom četiri godine (2008, 2011, 2016. i 2017. godine) dok je tokom poslednjih šest godina taj broj u proseku najmanji, ispod 400 (392). Kada se taj podatak uporedi sa prosekom u prvih šest godina pa narednih šest, uočiće se vrlo jasan trend opadanja broja krivičnih dela protiv života i tela koja čine maloletnici. U prvih šest godina (2006–2011) prosečan broj krivičnih prijava za dela protiv života i tela je malo ispod 500, odnosno 492, dok je tokom perioda 2012–2017. godina on bio 438.

Sličan zaključak se može izvući i kad su optuženja u pitanju. Najviše ih je bilo u 2007. godini (421 optuženja) a najmanje 2020. godine (194 optuženja). Prosečan šestogodišnji broj optuženja se postepeno smanjuje pa je tako tokom perioda 2006–2011 on bio 357, da bi se tokom narednog šestogodišnjeg perioda on smanjio na 274 i konačno u poslednjem posmatranom šestogodišnjem periodu prosek je bio 216 optuženja.

Konačno u pogledu osuda najviše ih je, poput optuženja, bilo 2007. godine (318) a najmanje 2020. godine (151). Takođe, trend koji se uočava za dinamiku krivičnih prijava i optuženja isti je i kad su osude u pitanju. U prvom šestogodišnjem periodu prosek osuda je bio 270, 5. U periodu 2012–2017 taj prosek je bio 219 i u poslednjem šestogodišnjem periodu prosek je 177 osuda.

Kad su relativne brojke u pitanju treba razmotriti da li postoje neki drugačiji obrasci kretanja broja krivičnih dela protiv života i tela u ukupnoj strukturi maloletničkog kriminaliteta u odnosu na izveden opšti zaključak o trendovima maloletničkog kriminaliteta. Za početak treba osmotriti u kom rasponu se tokom posmatranog perioda nalazio udeo krivičnih dela protiv života i tela. Kad su krivične prijave u pitanju najmanja zastupljenost je bila 2014. godine (9%) a najviša 2018. godine (16,5). U proseku za sve godine zastupljenost je bila 13,3%. Ako razdvojimo analizu u ciklusima po šest godina, dobićemo sledeće podatke: u periodu (2006–2011) prosečan udeo je bio 13,2%, tokom narednih šest godina (2012–2017) je iznosio 11,73% a u poslednjem periodu (2018–2023) čak 14,9%! Imajući u vidu sveukupni prosek, zaključak je da je postojao trend smanjenja vršenja krivičnih dela protiv života i tela nakon čega je usledio trend porasta, i to skoro 3%, što predstavlja značajno odstupanje od kretanja sveukupnog maloletničkog kriminaliteta i to zavređuje posebnu analizu uz poseban oprez jer se radi samo o krivičnim prijavama a ne presuđenom kriminalitetu. Ipak i neka ranija istraživanja su utvrdila da kriminalitet maloletnika polako menja strukturu i da od dominantno imovinskog polako dobija karakter nasilničkog.³⁴

34 Đ. Ignjatović /2015/, Kriminalitet maloletnika: stara tema i nove dileme, u: *Maloletnici kao učinci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*, Beograd, p. 22.

U pogledu optuženja prosek za 18 godina iznosi 12,13%. Raščlanjena analiza pokazuje sledeće: u periodu 2006-2011, prosečan udeo je 13,96%. Tokom perioda 2012-2017 taj udeo je bio 10,41% i u poslednjem periodu je iznosio 12,01%. I ovde govorimo o oscilacijama ali ne na isti način izraženim kao u slučaju krivičnih prijavi. Kad su osude u pitanju, osamnaestogodišnji prosek je 12,33%, dakle slično kao optuženja. Po šestogodišnjim ciklusima situacija izgleda ovako: u prvom periodu je udeo bio 13,93%, u narednom 10,43% i poslednjem 12,65%. Drugim rečima imamo gotovo identičnu situaciju kada su u pitanju optuženja i osude. Iako je registrovan drugačiji udeo optuženja i osuda u odnosu na krivične prijave, relativni porast u poslednjem ciklusu svakako treba da bude zabeležen radi praćenja situacije u narednom periodu.

4. FENOMENOLOGIJA TEŠKOG UBISTVA – MALOLETNI UČINIOCI

Teško ubistvo je krivično delo propisano u članu 114. KZ i predstavlja kvalifikatorno lišenje života odnosno lišenje života pod posebnim, kvalifikatornim okolnostima. Zakonodavac propisuje različite modalitete u kojima lišenje života poprima teži oblik. U pitanju su sledeći slučajevi lišenja života: na svirep ili podmukao način; pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju; uz umišljajno dovođenje u opasnost života još nekog lica; pri izvršenju krivičnog dela razbojništva ili razbojničke krađe; iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog dela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda; kada to čini službeno ili vojno lice pri vršenju službene dužnosti; kada je pasivni subjekt sudija, javni tužilac, zamenik javnog tužioca ili policijski službenik u vezi sa vršenjem službene dužnosti, lice koje obavlja poslove od javnog značaja u vezi sa poslovima koje to lice obavlja, dete ili bremenita žena, člana porodice učinioca kojeg je prethodno izvršilac zlostavljao; umišljajno liši života više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu deteta pri porođaju ili lišenju života iz samilosti.

U uvodu rada je istaknuta generalna debata o starosnoj granici krivične odgovornosti koja je aktivirana nakon slučaja Ribnikar. Taj slučaj bi imao karakter krivičnog dela teško ubistvo da se mogao pripisati krivično odgovornoj osobi. S tim u vezi važno je analizirati kolika je uopšte učestalost i kakav je trend tog krivičnih dela u pogledu maloletnih učinilaca. Drugim rečima, treba podvrgnuti analizi statiku i dinamiku teškog ubistva maloletnih učinilaca u posmatranom periodu. Prvo će biti predstavljeni i analizirani svi dostupni podaci o statici teškog ubistva po godinama i fazama krivičnog postupka (od krivične prijave preko optuženja do presuđenja) a nakon toga će se razmotriti i dinamika teških ubistava učinjenih od strane maloletnih učinilaca odnosno analiziraće se predstavljeni podaci i trendovi koji se ispoljavaju.

Treba naglasiti da kada je u pitanju krivično delo teško ubistvo tamna brojka nije visoka s obzirom na prirodu samog dela tako da se izučavanje stvarnih razmera tog oblika kriminaliteta zasniva u najvećoj meri na statističkim podacima.

Tabela 3: Teško ubistvo (krivične prijave, optuženja i osude)
– maloletni učinioци u periodu 2006–2023³⁵

Godina	Teško ubistvo (krivične prijave – apsolutni broj i udeo u ukupnom broju krivičnih dela protiv života i tela)	Teško ubistvo (optuženja – apsolutni broj i udeo u ukupnom broju krivičnih dela protiv života i tela)	Teško ubistvo (osude – apsolutni broj i udeo u ukupnom broju krivičnih dela protiv života i tela)
2006	5 (1,1%)	9 (2,9%)	9 (4,24%)
2007	5 (1,1%)	3 (0,71%)	3 (0,94%)
2008	7 (1,18%)	5 (1,28%)	3 (0,93%)
2009	4 (0,86%)	5 (1,35%)	5 (1,55%)
2010	3 (0,62%)	1 (0,35%)	1 (0,48%)
2011	11 (1,89%)	5 (1,31%)	5 (1,73%)
2012	2 (0,44%)	1 (0,31%)	1 (0,38%)
2013	8 (1,98%)	5 (1,37%)	5 (1,77%)
2014	/ (0%)	5 (2,2%)	2 (1,08%)
2015	3 (0,72%)	3 (1,15%)	3 (1,52%)
2016	3 (0,56%)	1 (0,38%)	1 (0,48%)
2017	4 (0,78%)	8 (3,58%)	8 (4,32%)
2018	2 (0,44%)	1 (0,48%)	1 (0,57%)
2019	1 (0,22%)	/ (0%)	/ (0%)
2020	1 (0,28%)	1 (0,51%)	/ (0%)
2021	/ (0%)	/ (0%)	/ (0%)
2022	/ (0%)	2 (0,94%)	2 (1,12%)
2023	4 (0,99%)	1 (0,40%)	1 (0,47%)

Tokom prve godine (2006) podneto je pet krivičnih prijava protiv maloletnih učinilaca, dve na teritoriji centralne Srbije i tri na području Vojvodine³⁶ i isto toliko predloga za izricanje sankcije.³⁷ Optuženja je ukupno bilo devet, po četiri na području centralne Srbije a preostalih pet u Vojvodini, a isti broj je i izrečenih sankcija. U dva slučaja se radilo o pokušaju. Mlađi maloletnici su osuđeni u dva slučaja i izrečene su zavodske vaspitne mere: upućivanje u vaspitnu ustanovu i upućivanje u vaspitno-popravní dom. U preostalih sedam slučaja osuđeni su stariji maloletnici: 5 izrečenih kazni maloletničkog zatvora i dve zavodske vaspitne mere. Što se tiče kazne maloletničkog zatvora, izrečene su u trajanju od 8 do 10 godina (2), od 5 do 8 godina (2) i od 3 do 5 godina (1). U kontekstu vaspitnih mera izrečen je jedan pojačan nadzor od strane roditelja/staralaca i jedna zavodska vaspitna mera – upućivanje u vaspitno-popravní dom. U svim slučajevima se isključivo radilo o osobama muškog pola.

U 2007. godini podneto je pet krivičnih prijava, dve u centralnoj Srbiji i tri u Vojvodini.³⁸ U pitanju su sve osobe muškog pola, uzrasta 16 (tri maloletnika) i 17

35 Izvor: Republički zavod za statistiku – Godišnja saopštenja.

36 Saopštenje, Punoletni i maloletni učinioци krivičnih dela 2002–2006, 2008. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2008/Pdf/G20081047.pdf>.

37 Statistički bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2007. – prijave, optuženja i osude, 2009. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2009/Pdf/G20095491.pdf>.

38 Saopštenje, Maloletni učinioци krivičnih dela 2003–2007, 2008. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2008/Pdf/G20081344.pdf>.

godina (dva maloletnika).³⁹ Optužena su tri maloletnika, jedan uzrasta 16 godina i dvojica 17 godina. Takođe su bile i tri osude (jedan pokušaj). Izrečena su dve kazne maloletničkog zatvora (jedna u trajanju preko 8 do 10 godina i druga preko 3 do 5 godina), jedna zavodska vaspitna mera (upućivanje u vaspitno-popravni dom) i dve mere bezbednosti. Samo u jednom slučaju se radilo o kriminalitetu povratnika. Dostupni su i podaci o oštećenima pa tako u vezi sa tri pomenute osude postoji 7 oštećenih, 5 muškaraca i dve žene, svi punoletni.

Tokom 2008. godine podneto je 7 krivičnih prijava, 4 u centralnoj Srbiji i 3 u Vojvodini. Ukupno je bilo 5 optuženja, 3 u centralnoj Srbiji i 2 u Vojvodini.⁴⁰ Osuđena su tri maloletnika, jednom je izrečen maloletnički zatvor a u preostala dva slučaja vaspitne mere (jedna mera pojačanog nadzora i jedna vaspitna mera). Takođe izrečena je i jedna mera bezbednosti. U jednom slučaju se radilo o pokušaju.

Kad je u pitanju 2009. godina,⁴¹ zabeležene su četiri krivične prijave, jedna na teritoriji centralne Srbije i tri u Vojvodini (protiv jednog maloletnika uzrasta 15 godina i tri uzrasta 16 godina). Tokom pomenute godine registrovano je pet optuženja, sva na teritoriji centralne Srbije. U pogledu uzrasta raspodela je sledeća: 15 godina (1), 16 godina (2) i 17 godina (2). Bio je i isti broj osuda (isti uzrasti i pol) za dva dovršena i tri pokušana teška ubistva, takođe sve na teritoriji centralne Srbije. Maloletnički zatvor je izrečen u četiri slučaja a samo u jednom zavodska vaspitna mera, upućivanje u vaspitno-popravni dom i to slučaju mlađeg maloletnika. U tri slučaja se radilo o kriminalitetu povratnika. Maloletnički zatvor je izrečen u trajanju od 3 do 5 godina u dva slučaja i po jedan slučaj u rasponu od 5 do 8 godina i od 8 do 10 godina. U odnosu na jedno osuđeno lice dostupni su podaci o oštećenima. Konkretno se radi o dva oštećena lica, muškog pola, uzrasta 14 do 17 godina⁴² odnosno radi se o maloletnim licima.⁴³

U 2010. godini podnete su tri krivične prijave (uzrast 15, 16 i 17 godina), dve u regionu Šumadije i Zapadne Srbije i jedna na teritoriji Južne i Istočne Srbije.⁴⁴ Tokom te godine samo jedan maloletnik je optužen i osuđen za teško ubistvo i izrečena je zavodska vaspitna mera, upućivanje u vaspitno-popravni dom.⁴⁵ U pitanju je mlađi maloletnik, uzrasta 15 godina, koji nije ranije osuđivan. Žrtva je punoletna osoba muškog pola.

39 Statistički bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2007. – prijave, optuženja i osude, 2009. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2009/Pdf/G20095505.pdf>.

40 Saopštenje, Maloletni učinioci krivičnih dela 2004–2008, 2009. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2009/Pdf/G20091138.pdf>.

41 Saopštenje, Maloletni učinioci krivičnih dela 2005–2009, 2010. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2010/Pdf/G20101213.pdf>.

42 U statistici se navodi kategorija maloletnih lica uzrasta 14–18 godina ali to nije adekvatna klasifikacija s obzirom da bi se na način kako je napisano podrazumevalo da se u taj broj računaju i lica koja su napunila 18 godina.

43 Statistički bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2009. – prijave, optuženja i osude, 2010. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2010/Pdf/G20105528.pdf>.

44 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2010. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2011/Pdf/G20111202.pdf>.

45 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2010. – prijave, optuženja i osude, 2012. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2012/Pdf/G20125547.pdf>.

U 2011. godini se događa skok u broju krivičnih prijava protiv maloletnika za teško ubistvo: 11 krivičnih prijava (dve na teritoriji Beograda i čak devet u Vojvodini).⁴⁶ Po prvi put u posmatranom periodu je podneta krivična prijava protiv maloletnice. Što se tiče uzrasta najviše je 16-ogodišnjaka (šest prijava), po dvoje je uzrasta 15 i 17 godina (u poslednjem slučaju se radi i o jednoj maloletnici) i jedan maloletnik uzrasta 14 godina.⁴⁷

Tokom te godine bilo je pet optuženja kao i pet osuda, od čega se u dva slučaja radilo o pokušaju. Optužena su četiri maloletnika uzrasta 16 godina i jedan maloletnik uzrasta 14 godina. Izrečena je jedna kazna maloletničkog zatvora (preko 5 do 8 godina) maloletniku starom 16 godina i četiri zavodske vaspitne mere: upućivanje u vaspitno-popravni dom (jednom maloletniku starom 14 godina i prema tri maloletnika uzrasta 16 godina). U svim slučajevima se radilo o primarnim učinocima. Žrtve su dve punoletne osobe, muškarac i žena.⁴⁸

Kad je u pitanju 2012. godina podnete su dve krivične prijave: jedna u regionu Šumadije i Zapadne Srbije i jedna u oblasti Južne i Istočne Srbije.⁴⁹ Jedna od prijava je podneta protiv devojčice uzrasta 15 godina, a druga dečaka uzrasta 16 godina. Tokom te godine je optužen jedan maloletnik uzrasta 15 godina koji je i osuđen iste godine i izrečena je zavodska vaspitna mera: upućivanje u vaspitno popravni dom. U pitanju je primarni učinilac. Oštećeni (žrtva) je punoletna osoba muškog pola.⁵⁰

Tokom 2013. godine podneto je osam krivičnih prijava: tri u Vojvodini, četiri u regionu Šumadije i Zapadne Srbije i jedna prijava u oblasti Istočne i Južne Srbije.⁵¹ U pitanju su dečaci uzrasta 14 godina (1), 15 godina (4), 16 godina (2) i 17 godina (1). U tri slučaja je obustavljen postupak iz razloga celishodnosti.⁵² Kad su optuženja u pitanju bilo ih je 5 tokom te godine kao i isti broj osuda (tri maloletnika uzrasta 17 godina i po jedan uzrasta 15 i 16 godina). U jednom slučaju je bio pokušaj. Izrečena su tri maloletnička zatvora (u dva slučaja preko 8 do 10 godina i u jednom slučaju preko 3 do 5 godina) i dve vaspitne mere pojačanog nadzora od strane organa starateljstva. Uz to su izrečene i dve mere bezbednosti. Interesantno je da se u tri slučaja radilo o kriminalitetu povratnika. Žrtve su četiri punoletne osobe muškog pola.

Tokom 2014. godine⁵³ nije postojala nijedna krivična prijava ali je tokom te godine u pet slučaja podnet predlog veću za izricanje krivične sankcije. U pitanju su

46 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2011. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2012/Pdf/G20121195.pdf>.

47 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2011. – prijave, optuženja i osude, 2012. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2012/Pdf/G20125559.pdf>.

48 *Ibidem*.

49 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2012. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G20131200.pdf>.

50 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2012. – prijave, optuženja i osude, 2013. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G20135577.pdf>.

51 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2013. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2014/Pdf/G20141192.pdf>.

52 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2013. – prijave, optuženja i osude, 2014, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2014/Pdf/G20145589.pdf>.

53 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2014. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2015/Pdf/G20151191.pdf>.

maloletnici uzrasta 15 (2), 16 (2) i 17 godina (1). Dva optuženja su okončana izrečenom pravnosnažnom osuđujućom presudom – za jedno dovršeno teško ubistvo i jedan pokušaj teškog ubistva. U preostala tri slučaja obustavljen je postupak zbog postojanja okolnosti koje trajno isključuju gonjenje.⁵⁴ U svih pet slučajeva se radi o osobama muškog pola. U oba pred sudom okončana slučaja izrečena je zavodska vaspitna mera – upućivanje u vaspitno-popravni dom i u pitanju su maloletnici uzrasta 16 i 17 (stariji maloletnici) i svi su povratnici. Kad je reč o dostupnim podacima o oštećenima (žrtvi), jedan osuđeni maloletnik je učinio delo u odnosu na 15 lica (6 osoba muškog pola i 9 ženskog) među kojima se nalazi i jedna maloletna osoba uzrasta između 14 i 18 godina.

U slučaju 2015. godine situacija je donekle drugačija. Podnete su tri krivične prijave protiv maloletnika, dve u regionu Šumadije i Zapadne Srbije i jedna u regionu Južne i Istočne Srbije.⁵⁵ U pitanju su maloletnici uzrasta 16 (1) i 17 (2) godina. U toj godini su bila tri optuženja kao i isti broj osuda (isti uzrast i pol) s tim što se u dva slučaja radilo o pokušaju i izrečene su mere pojačanog nadzora od strane organa starateljstva, dok se preostali slučaj odnosio na dovršeno delo i izrečena je kazna maloletničkog zatvora u trajanju od 8 do 10 godina.⁵⁶ Za razliku od prethodne godine nije u pitanju kriminalitet povratnika. Kad su oštećeni u pitanju, dostupni su podaci za sva osuđena lica. Ukupno ima četiri oštećena, među kojima su tri osobe muškog pola i jedna ženskog (jedna maloletna osoba uzrasta između 14 i 18 godina).

U 2016. godini podnete su tri krivične prijave u regionu Vojvodina, za jednog maloletnika uzrasta 16 godina i dva uzrasta 17 godina. Ipak, tokom te godine je izrečena jedna krivična sankcija – vaspitna mera upozorenja i usmeravanja koja se u konkretnom slučaju odnosila na meru posebnih obaveza.⁵⁷ Izrečena je maloletnom učiniocu koji je imao 17 godina i reč je o povratniku.

Sledeća 2017. godina se isticala kako po broju krivičnih prijava ali posebno po broju osuda. Tokom pomenute godine podnete su 4 krivične prijave: jedna u Beogradskom regionu i tri u regionu Šumadije i Zapadne Srbije.⁵⁸ Jedna prijava je odbačena jer nije bilo osnovane sumnje da je maloletnik učinio krivično delo dok je u dva slučaja pripremni postupak obustavljen iz razloga celishodnosti. Sve su dečaci, uzrasta 15 (1), 16 (1) i 17 (2) godina. Tokom te godine, ukupno je osuđeno 8 maloletnika (dva pokušaja).⁵⁹ Izrečena su četiri maloletnička zatvora (dva u trajanju od 8 do 10 godina i dva u trajanju od 5 do 8 godina) i četiri vaspitne mere, po dve mere pojačanog nadzora (obe od strane organa starateljstva) odnosno zavodske vaspitne mere (upućivanje u vaspitno-popravni dom). U dva slučaja su izrečene i mere bez-

54 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2014. – prijave, optuženja i osude, 2015. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2015/Pdf/G20155604.pdf>.

55 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2015. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2016/Pdf/G20161188.pdf>.

56 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2015. – prijave, optuženja i osude, 2016. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2016/Pdf/G20165618.pdf>.

57 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2016. – prijave, optuženja i osude, 2017. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G20175630.pdf>.

58 Saopštenje: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2017. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20181192.pdf>.

59 Bilten: Maloletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2017. – prijave, optuženja i osude, 2018 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2018/Pdf/G20185641.pdf>.

bednosti. Samo u dva slučaja se radilo o ranije osuđivanim maloletnicima. U pitanju je uzrast 15 (1), 16 (4) i 17 (3) godina.

Što se tiče 2018. godine podnete su dve krivične prijave, jedna se odnosi na region Vojvodine a druga na region Šumadije i Zapadne Srbije.⁶⁰ Opet se radi o dečacima ali ovog puta uzrasta 14 godina. Kad je reč o slučajevima optuženja, podnet je u jednom slučaju predlog veću za izricanje krivične sankcije, za maloletnika uzrasta 15 godina, međutim postupak je obustavljen iz razloga celishodnosti. Takođe, tokom te godine nije bilo osuda maloletnika za teško ubistvo.⁶¹

Tokom 2019. godine podneta je jedna krivična prijava i to u regionu Šumadije i Zapadne Srbije.⁶² Ta krivična prijava je podneta protiv dečaka uzrasta 16 godina. U 2019. godini nije bilo optuženja kao ni osuda.⁶³ Slična situacija je postojala tokom 2020. godine kada je takođe podneta jedna krivična prijava, ali u regionu Vojvodine.⁶⁴ U pitanju je maloletnik uzrasta 17 godina. Registrovano je i jedno optuženje ali je postupak obustavljen zbog postojanja trajnih smetnji koje isključuju gonjenje. Tokom 2020. godine nije bilo osuda.⁶⁵

Trend se nastavlja i u sledećoj 2021. godini kada nije bilo krivičnih prijava ali ni optuženja kao ni presuda.⁶⁶ Ista situacija u pogledu krivičnih prijava se ponovila i 2022. godine – međutim u dva slučaja pokušaja tokom te godine podnet je predlog veću za izricanje krivične sankcije i donete su presude uz izrečenu zavodsku vaspitnu meru – upućivanje u vaspitno-popravni dom. Radi se o dva maloletnika uzrasta 16 godina, i ponovo su u pitanju dečaci⁶⁷ koji nisu pre osuđivani.

Tokom poslednje posmatrane godine registrovane su 4 krivične prijave.⁶⁸ U sva četiri slučaja se radi o različitim regionima: Beogradski region, region Vojvodine, region Šumadije i Zapadne Srbije i region Južne i Istočne Srbije. U jednom slučaju se radi o maloletnici uzrasta 16 godina. Što se tiče maloletnika jedan je imao 16 a preostala dva 17 godina. U jednom od tih slučajeva je tokom iste godine izrečena vaspitna mera pojačan nadzor.⁶⁹ Što se tiče optuženja, u 2023. godini je podnet jedan predlog veću za izricanje krivične sankcije u odnosu na maloletnika uzrasta 16

60 Saopštenje: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2018. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20191191.pdf>.

61 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2018. – prijave, optuženja i osude, 2019. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20195654.pdf>.

62 Saopštenje: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2019. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201194.pdf>.

63 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2019. – prijave, optuženja i osude, 2020. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205666.pdf>.

64 Saopštenje: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211194.pdf>.

65 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020. – prijave, optuženja i osude, 2021. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215678.pdf>.

66 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2021. – prijave, optuženja i osude, 2022. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225690.pdf>.

67 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2022. – prijave, optuženja i osude, 2023, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235703.pdf>.

68 Saopštenje: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2023 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20241181.pdf>.

69 Bilten: Maloletni učinioци krivičnih dela u Republici Srbiji, 2023. – prijave, optuženja i osude, 2024 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20245715.pdf>.

godina. Radi se o dovršenom delu. Izrečena je vaspitna mera pojačanog nadzora od strane organa starateljstva. Oštećeni (žrtve) u tom slučaju su dve maloletne osobe ženskog pola, uzrasta između 14 i 18 godina.

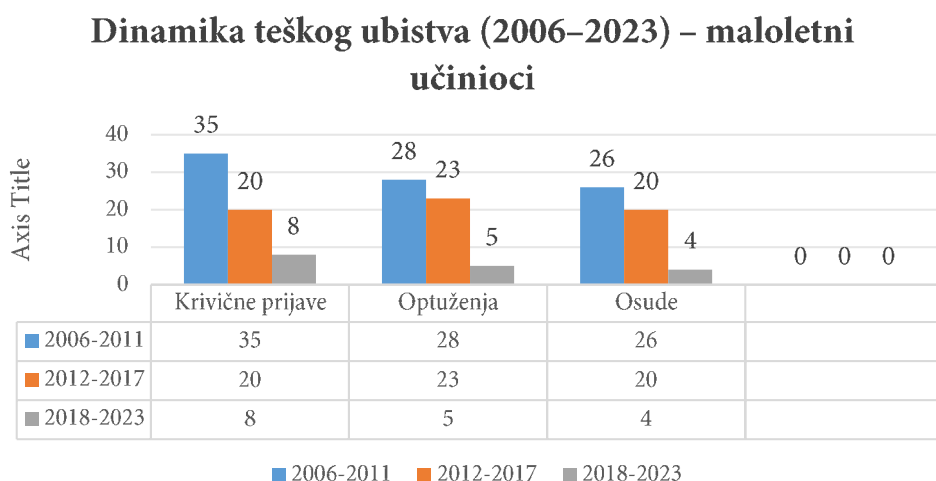
Iz navedenih podataka o osudama po godinama mogu se izvući neki najvažniji zaključci koji se tiču opštih karakteristika maloletnih učinilaca krivičnog dela teško ubistvo: dela čine maloletnici u velikoj meri (maloletnice su se pojavile u samo dva slučaja); uglavnom se radi o primarnom kriminalitetu (tokom 18 godina bilo je 12 osuđenih povratnika od ukupno 50 osuda); dela primarno čine stariji maloletnici, u 8 slučaja se radilo o mlađim maloletnicima.

S druge strane, analiza dinamike teškog ubistva maloletnih učinilaca u istraživanom periodu može eventualno da dovede do određenih zaključaka u pogledu trendova a posebno imajući u vidu neku bližu budućnost i odgovor na pitanje šta možemo da očekujemo u godinama koje dolaze.

Svesni ograničenja koja neminovno proizilaze iz statističke analize bilo koje pojave a posebno ovakvog nekog fenomena koji zbog svoje retkosti i specifičnosti mora biti predmet detaljne analize u svakom konkretnom slučaju, smatramo da ovo može da bude značajna dopuna drugim oblicima analize problematike teških ubistava koja čine maloletnici.

Analiza trendova biće predstavljena kroz nekoliko različitih pokazatelja kako bi se što detaljnije razmotrila sva bitna pitanja u vezi sa tim. U cilju bolje sistematičnosti, svi podaci su podeljeni u tri grupe po šest godina u odnosu na sve faze krivičnog postupka: krivična prijava, optuženje i osuda (Grafikon 1). To su periodi: 2006–2011. godina, 2012–2017. godina i 2018–2023. godina. Iako je sa formalno-pravnog stanovišta jedini merodavan podatak o stanju kriminaliteta onaj koji se odnosi na osude, u ovakvim slučajevima gde krivične prijave u velikom broju slučajeva pređu u optuženja i posledično osude, opravdano je uključiti sva tri podatka iz pravosudnih statistika radi kompletiranja slike specifičnog maloletničkog kriminaliteta.

Grafikon 1: Dinamika teškog ubistva (krivične prijave, optuženja i osude) – maloletni učinioci u periodu 2006–2023

Ukoliko analiziramo kretanje ovog oblika kriminaliteta kroz vreme, upoređivanjem podataka za tri pomenute grupe godina, dolazimo do sledećih zaključaka: broj krivičnih prijava se značajno smanjio, u drugom posmatranom periodu broj je prepolovljen u odnosu na prvi (20 odnosno 35). Taj trend se nastavlja, pa je i u trećem posmatranom periodu broj krivičnih prijava za više od pola smanjen u odnosu na drugi (8 prijava u periodu 2018–2023). Trend smanjenja se jasno uočava i kada su optuženja i osude u pitanju s tom razlikom što to smanjenje između prva dva perioda nije veliko (kao u slučaju krivičnih prijava) ali veoma izraženo na kraju celog posmatranog perioda. Drugim rečima zaključak je jedinstven za sve faze postupanja: trend kretanja teškog ubistva kad su maloletnici u pitanju pokazuje kontinuiran i izražen pad, od 4 do 6 puta u periodu od 2006. do 2023. godine.

Što se tiče udela teškog ubistva u ukupnom broju krivičnih dela protiv života i tela, po fazama krivičnog postupka, situacija je sledeća: prosečan udeo krivičnih prijava za teško ubistvo se kretao od 1,12% u prvom preseku, 0,74% u drugom i u poslednjem periodu je bio 0,32%. Kad su optuženja u pitanju, situacija je malo drugačija: u prvom periodu udeo je bio 1,31%, zatim 1,49% u drugom i onda značajan pad u trećem, 0,38%, što predstavlja sličan udeo kao i u pogledu prijava. Kad se razmotre osude situacija liči na prethodne: 1,64% udeo u prvom periodu, 1,59% u drugom i 0,36% u trećem. Zaključak za sve tri vrste podataka je da se događa trend višestrukog smanjivanja udela teškog ubistva u ukupnom maloletničkom kriminalitetu protiv života i tela.

Ukoliko sve pomenute podatke dovedemo u vezu sa ukupnim kriminalitetom maloletnika u istom periodu, korišćenjem iste metodologije, možemo takođe da izvedemo neke zaključke. S obzirom da smo u kontekstu ukupnog kriminaliteta analizirali samo situaciju u pogledu krivičnih prijava i upoređivanje ćemo vršiti samo u odnosu na to. Podsećanja radi prosečan ukupan broj krivičnih prijava se kretao od 3.687 (prvi period) preko 3.555 prijava (u drugom periodu) a po poslednjem preseku je 2.615 prijava. Kada se na to sve doda okolnost da se broj maloletnika protiv kojih se podnosi krivična prijava za teško ubistvo drastično smanjio imamo jasnu i nedvosmislenu argumentaciju da se ni na koji način ne mogu maloletnici tek tako okrivljivati za povećan nivo nasilja, sve izraženiju brutalnost i slično.

5. ZAKLJUČAK

Analiza statističkih pokazatelja kretanja maloletničkog kriminaliteta kako u svojoj ukupnosti tako i u kontekstu specifične analize jednog oblika nasilničkog kriminaliteta maloletnika pokazala je niz interesantnih zakonitosti koje su se javljale tokom posmatranog istraživačkog perioda. Jedan od najvažnijih zaključaka, kada je ukupni kriminalitet maloletnika u pitanju, je da postoji jasan i nedvosmislen trend opadanja stope kriminaliteta maloletnika čime se na načelnom nivou opovrgava teza o stalnom porastu maloletničkog kriminaliteta na kojoj se insistira u javnosti.

S druge strane, analiza podataka o krivičnim delima protiv života i tela takođe pokazuje da je taj posebni oblik kriminaliteta u kontinuiranom padu. Ipak, relativni udeo tih krivičnih dela u ukupnom kriminalitetu pokazuje određene oscilacije

u odnosu na opšti trend pa bi neko buduće istraživanje trebalo da bude usmereno ka utvrđivanju razloga za to kako bi i odgovor nadležnih subjekata prevencije i suzbijanja maloletničkog kriminaliteta bio adekvatan. Svakako tome neće doprineti negativna medijska slika u odnosu na taj problem, ona će ga produbiti i učvrstiti stereotip maloletnog učinioca krivičnog dela a posledično, kao i uvek, doprinositi rasplamsavanju stalno prisutne, tinjajuće moralne panike u vezi sa mladima.

Posebna opasnost od neadekvatnog tretiranja problema maloletničkog kriminaliteta u sferi nasilja se tiče najtežih formi ispoljavanja tog oblika kriminaliteta što je pokazano na primeru analize statističkih podataka u odnosu na krivično delo teško ubistvo. Bez obzira na načelnu retkost tog oblika kriminalnog ispoljavanja, ne samo kada su maloletnici u pitanju već i kada se radi o punoletnoj populaciji, ne može se zanemariti jasan trend značajnog opadanja broja registrovanih maloletnika u pravosudnim statistikama, a posebno u kontekstu javnog narativa o sve nasilnijim maloletnicima, koji je više puta istaknut u radu. Svakako to ne znači da ne treba govoriti o tome i negirati postojanje bilo kakvog problema. Kao i u svemu veoma važno je pronaći adekvatan balans kako šteta ne bi bila veća od koristi. Statistika nam je jedan važan instrument ali svakako ne i dovoljan pa je zbog toga i domašaj zaključaka u ovom radu ograničen na stvaranje jedne opšte slike specifičnog maloletničkog kriminaliteta i izdvojenih aspekata, jedna dimenzija koja treba da se upotpuni rezultatima drugih istraživanja.

LITERATURA

- Aebi F. Marcelo, Caneppele Stefano, Harrendorf Stefan, Hashimoto Yuji Z., Jehle Jörg-Martin, Khan Tara S., Kühn Olivia, Lewis Chris, Molnar Lorena, Smit Paul, Pórisdóttir Rannveig /2021/: *Key Findings of the European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* Sixth edition, Series UNILCRIM 2021/4 <https://wp.unil.ch/europeansourcebook/publications/european-sourcebook-6th-edition-key-findings/>.
- Aebi Marcelo F., Caneppele Stefano, Harrendorf Stefan, Hacin Rok, Hashimoto Yuji Z., Jehle Joerg-Martin, Kensey Annie, Khan Tara S., Molnar Lorena, Pórisdóttir Rannveig, Smit Paul /2024/: *Key Findings of the European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*, Seventh edition, Series UNILCRIM 2024/3, <https://wp.unil.ch/europeansourcebook/printed-editions-2/7th-edition-preliminary-publication/>.
- Ayano Getinet, Rooney Rosanna, Pollard Christina M., Dantas Jaya A. R., Lobo Roanna, Jeemi Zakia, Burns Sharyn, Cunningham Robert, Stephen Monterosso, Millar Lyanne, Sharinaz Hassan, Dovchin Sender, Rhonda Oliver, Coleman Kael, Alati Rosa /2024/: Risk and protective factors of youth crime: An umbrella review of systematic reviews and meta-analyses, *Clinical Psychology Review* 113, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272735824001004?via%3>
- Bajović Vanja /2024/: U prilog snižavanja starosne granice krivične odgovornosti – drugačiji pogled na „večitu dilemu“, *Crimen* 15, № 1, 82–105.
- Bricknell Samantha, Bryant Willow /2018/, *Co-offending among young homicide offenders in Australia*, *Statistical Bulletin* no. 12, Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Carcach Carlos /1997/, *Youth as Victims and Offenders of Homicide, Trends and Issues in Crime and Criminal Justice series* no. 73, Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Čopić Sanja /2023/: Snižavanje starosne granice krivične odgovornosti: večita dilema?, *Crimen* 14, № 3, 235–247.

- Gerard F. Jeane, Browne, Kevin D., Whitfield, Kate /2015/: Gender comparison of young people charged with murder in England and Wales, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 61, № 4, 413–429.
- Farrington David P. /2025/: Prediktori naslinih mladih prestupnika (prevod dela: Predictors of Young Offenders), u: *Kriminalitet maloletnika: izbor tekstova*, (Ignjatović Đ., Lukić N. ur.), Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, 71–96.
- Fox James Alan, Rocque Michael, Posick Chad /2014/, Juvenile Violence, in: *The Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* (Bruinsma G., Weisburd D., eds.), New York: Springer, 2793–2804.
- Hickey Eric /2003/, Juvenile offenders, in: *Encyclopedia of murder and violent crime* (Hickey Eric, ed.), Fresno: SAGE Publications, 262–266.
- Ignjatović Đorđe /2015/, Kriminalitet maloletnika: stara tema i nove dileme, u: *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja* (Stevanović I., ur.), Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 19–38.
- Ilić Aleksandra /2017/: *Mediji i kriminalitet: kriminološki aspekti*, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Ilić Aleksandra /2024/, Medijska slika maloletničke delinkvencije, u: *Mediji, kazneno pravo i pravosuđe*, (Kostić J., Matić-Bošković M., ur.), Beograd: Institut za uporedno pravo, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja i Pravosudna akademija, 179–195.
- Lantz Brendan, Knapp Kyle G. /2024/, Trends in Juvenile Offending: What you need to know, *Council of Criminal Justice*, <https://counciloncj.org/trends-in-juvenile-offending-what-you-need-to-know/#5>.
- Moriearty Perry L. /2010/: Framing Justice: Media, Bias, and Legal Decisionmaking, *Maryland Law Review* 69, № 4, 850–909.
- Muncie John /2025/, Kriminalitet maloletnika – predstavljanje, diskursi i podaci (prevod dela: Youth crime: representations, discourses and crime), u: *Kriminalitet maloletnika: izbor tekstova*, (Ignjatović Đ., Lukić N. ur.), Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, 17–70.
- O'Toole, Megan J., Fondacaro, Mark R. /2017/: When School-Shooting Media Fuels a Retributive Public: An Examination of Psychological Mediators, *Youth Violence and Juvenile Justice* 15, № 2, 154–171.
- Puzzanchera Charles /2022/, Juvenile Justice Statistics, National Report Series Fact Sheets, *U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs*, <https://ojjdp.ojp.gov/publications/trends-in-youth-arrests.pdf>
- Simeunović-Patić Biljana /2018/, Maloletničko prestupništvo i mladi u medijskim prezentacijama“, u: *Kaznena reakcija u Srbiji – VIII deo* (Ignjatović Đ., ur.), Beograd: Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, 214–227.
- Stevanović Ivana /2024/, Normativni okvir i adekvatnost reakcije na kriminalitet maloletnika, u: *Kaznena politika i adekvatnost reakcije na kriminalitet* (Turanjanin V., Čvorović D. ur.), Beograd, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, 58–73.
- Škulić Milan /2015/, Reforma maloletničkog krivičnog prava u Srbiji, u: *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja* (Stevanović I., ur.), Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 39–68.
- Škulić Milan, Stevanović Ivana /2024/, Osnovni oblici krivičnopravnog reagovanja na maloletničku delinkvenciju u doktrinarnom i uporednopravnom smislu, u: *Deca i maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela – zakonodavni i institucionalni odgovor* (Simović M.,

Grbić Pavlović N., ur.), Banja Luka, Beograd: Ministarstvo pravde Republike Srpske, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, 195–219.

UNODC /2023/, Homicide and Youth, Results from the UNODC Global Study on Homicide 2023, https://www.unodc.org/documents/youth/Homicide_Youth_Factsheet_Final_Version.pdf.

*Aleksandra Ilić**

SELECTED PHENOMENOLOGICAL ASPECTS OF VIOLENT JUVENILE CRIME IN SERBIA WITH SPECIAL REFERENCE TO SERIOUS MURDER

SUMMARY

Juvenile crime is a topic that often occupies the public's attention. Although the dominant public image of juvenile crime implies a narrative of a steady rise in juvenile crime rates, increasingly violent crimes, and increasingly brutal younger generations, the question arises as to whether this is really so. In order to consider the validity of such a position from a phenomenological point of view, the author analyzes available statistical data on various aspects of juvenile crime from judicial records in the eighteen-year period, from 2006 to 2023. Although the focus of the paper is on the problem of violent crime with special reference to serious murders, the starting point in dealing with this issue is the analysis of the phenomenology of overall juvenile crime and primarily the determination of legality in its manifestation. The results of the analysis of the frequency of total juvenile crime represent the basis for a more detailed analysis of the state and dynamics of one form of violent juvenile crime: crimes against life and body. The author considers both the absolute indicators related to the mentioned criminal acts and the relative figures, i.e. the share of those acts in the overall structure of juvenile crime. Serious murder, as one of the crimes from the group of crimes against life and body, is separately and in detail processed in view of the stimulated public debate regarding the way of treating minor perpetrators of such crimes, but also in the context of the Ribnikar case, which once again actualized the issue of lowering the age limit of criminal responsibility. This is one of the most difficult forms of criminal manifestation, so, among other things, longitudinal monitoring and determination of its statics and dynamics in the case of minors is important for the continuation of the debate on the future directions of the development of juvenile criminal law.

Key words: phenomenology, minors, violent crime, crimes against life and body, serious murder;

* University of Belgrade – Faculty of Security Studies, aleksandra.ilic@fb.bg.ac.rs, ORCID 0000-0001-7298-2347.